

עבודת פורים: פנימיות

שמות פרשת בשלח פרק יז

(ח) וַיֵּבֶא עֲמֶלֶק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרִפְיָדָם: (ט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוָה בְּחַר לָנוּ אֲנָשִׁים וַיֵּצֵא הַלָּחֶם בְּעֲמֶלֶק מִחֹר אֲנָכִי נֹצֵב עַל רֹאשׁ הַגְּבָעָה וּמִטָּה הָאֱלֹהִים בְּיָדֵי: (י) וַיַּעַשׂ יְהוָה כְּאֲשֶׁר אָמַר לוֹ מֹשֶׁה לְהִלָּחֵם בְּעֲמֶלֶק וּמֹשֶׁה אָהֲרֹן וְחֹזֵר עָלוּ רֹאשׁ הַגְּבָעָה: (יא) וְהָיָה כְּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגִבְרֵי יִשְׂרָאֵל וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְגִבְרֵי עֲמֶלֶק: (יב) וַיְדִי מֹשֶׁה כְּבָדִים וַיִּקְחוּ אֶבֶן וַיִּשְׂמֹו תַחְתֵּיו וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ וְאֶהְרֹן וְחֹזֵר תָּמְכוּ בְּיָדָיו מִזָּה אֶחָד וּמִזָּה אֶחָד וַיְהִי יָדָיו אֲמוֹנָה עַד בֹּא הַשָּׁמֶשׁ

משנה מסכת ראש השנה פרק ג

משנה ח

[*] והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגומר (שמות י"ז) וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלין

פח

שפת

פרשת זכור תר"נ

אמת

פח

שפת תר"נ

דהקושיא, וכי היה תלוי כל זה במשה רבינו ע"ה עצמו שידיו עושות או שוברות, דאם כן פשיטא דלא היה מניח ידיו, ומאי כאשר יניח משה. לכן תירצו כי ידיו של משה היו מתגברין כשבני ישראל מסתכלין כלפי מעלה, ואם לאו היו נופלין ידיו של משה רבינו ע"ה, ולא היה יכול להרימם.

כי משה רבינו ע"ה הגם כי הוא היה מושיע לבני ישראל, אבל הכל היה תלוי בהכנת בני ישראל²¹. כי כל נשיאי ישראל בכחן של בני ישראל הם נושאים, כמו שכתבנו במקום אחר, כמו שכתבו (סוטה לה, א) ארון נשא את נושאי, כן הוא בבני ישראל דומין לבוראן²². וכן כתיב (רש"י דברים א, ט) הרים אתכם על גבי דייניכם²³. וגם אין רחוק לפרש בפסוק עצמו כן, כאשר ירים משה הוא סימן וגבר ישראל,

²¹ בפסוק (שמות י"א) והיה כאשר ירים משה, ואמרו חז"ל (רי"ה פ"ג ב"ח) וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות, אלא לומר לך בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברין, ואם לאו היו נופלין. וקשה, מה קושיא וכי ידיו של משה, וכי זה בלבד עשו לנו ידיו של משה, והם עשו כל נפלאות ה' בקריעת ים סוף ושאר נסים, וכי ידיו של משה מילתא זוטרתא נינהו. ותו, מה דמסיים המשנה ואם לאו היו נופלין, ונפילת ישראל מאן דכר שמה, וגבר עמלק כתיב (שמות ט"ז)²⁴, ולא נפילת ישראל.

לכן נראה לפרש כוונתם בדרך זה,

שפת

פרשת זכור תר"נ

אמת

שעל ידי שגבר ישראל, הרים משה את ידיו²⁵.

ובאמת מלחמה זו היה הכנה לכל הדורות, וכתיב לשון עתיד ירים יניח, כי יש דורות שמתרוממין ידיו של משה וגוברין בני ישראל. והגם כי הפשוט אמת שהיה עליה וירידה במלחמה זו על ידי שהיה הכנה לכל הדורות. ובזמן שבני ישראל מתגברין בתורה, זה נקרא ירים משה ידו, ויניח הוא כמו שכתוב (שמות י"ח) ברפידים, שרפו ידיהם מן התורה (מכילתא ט"ז)²⁶.

שוב מצאתי מפורש כזה בזה"ק השייך לפרשת תרומה רע"ט ב' עיין שם²⁷:

וקבעו חז"ל (מגילה כ"ט, א) לקרות פרשת זכור בשבת קודש. כי כמו שאמרו חז"ל (שבת ק"ח, א) אילו שמרו בני ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהם אומה ולשון, דכתיב (שמות ט"ז, כז) יצאו וכו', ויבוא עמלק כו' (שם י"ח, ח). כמו כן בוודאי יהיה התיקון על ידי שמירת שבת, כי שבת נקרא שלום שמא דקב"ה²⁸, וכבר נשבע שאין שמו שלם עד שימחה זרעו של עמלק²⁹.

והוא ממש היפוך מבני ישראל, שנשבע הקב"ה לאבותינו להיות לו לעם נחלה (דברים ד, כ), ושמו הגדול נקרא עלינו³⁰, כמו שאומרים³¹ ושמו קראת בשמך, וכשיתוקנו בני ישראל כראוי אז יהיה שמו שלם. וכמו כן להיפוך.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף פח עמוד א

אמר רבי אלעזר: בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן: מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו

In fact, only second- and third-level decisions which govern most situations are reached after long consultations. The intellect is inherently wary, slow-moving, computing in terms of loss and profit. To decide by reason is essentially to balance credits and debits, to weigh alternatives, and to measure consequences. This analysis is painstaking and time-consuming. The *ratzon elyon*, however, is intuitive, dynamic, aggressive, and passionate. It bursts forth with fervor and emotional intensity. Its insights and higher affirmations are inspired with the breath of divinity with which every man is endowed. There is no choos-

The Kabbalists taught that the *ratzon elyon* belongs to the *Keter Elyon* (the crown, the highest *Sefirah*).⁵ A crown rests on top of the head; the brain, underneath, is the seat of *hokhmah*, *binah*, and *da'at* (various levels of mental endowment) which constitute the *ratzon tahton* (the lower will). The crown, however, towers over the intellect; it is not governed or motivated by that which is underneath. It starts with an awareness of the cognitive world, but leaps beyond it. It wills because it wills, defying any attempt to explain the antecedents of the will. It is the real "I" in the human personality.

There are thus two wills: the *ratzon elyon*, the unmotivated will which derives from unknowable inner promptings; and the *ratzon tahton*, the will which is pragmatically motivated by reason or practical considerations. These two *retzonot* merge into an absolute unity, the Kabbalists say, only in the Almighty; within Him there are no conflicts. However, God gave man two *retzonot*, one of which is intelligible and the other unintelligible. These two are often in conflict; they collide and clash and man must choose the one with which he identifies. Should man be true to his inner light or should he respond to practical

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת כי תשא

הלוחות ראשונות על שנתנו בפומבי לפיכך שלטה בהם עין הרע ונשתברו וכאן א"ל הקב"ה אין לך יפה מן הצניעות שנאמר (מיכה ו) ומה ה' דורש ממך כי אם עשה משפט ואהבת חסד והצנע לכת

בני יששכר מאמרי חודש אדר מאמר ג - מלחמה לה' דרוש ב

זכור את אשר עשה לך עמלק [דברים כה יז]. במדרש [פרד"א פמ"ג] הובא בילקוט [פ' תצא רמז תתקל"ח], משל למלך שהיה לו פרדס והעמיד כלב שוטה על פתחו והלך אוהבו של מלך לגנוב מן הפרדס וקרע הכלב את בגדיו, כל פעם שרוצה המלך להזכיר לו מעשה הרעה שעשה שהלך לגנוב מהפרדס, אמר לו המלך כמה כלב שוטה הוא זה שקרע בגדיך, כך ישראל אמרו היש י"י בקרבנו אם אין [שמות יז ז], לא רצה משה רבינו ע"ה להזכיר להם מעשה הרעה הזו שלא לביישם, ואמר להם זכור את אשר עשה לך עמלק הכלב העומד על הפתח, עכ"ל, המדרש הזה אומר דרשוני וחיו, א' יש להתבונן מה הוקשה לו שהוצרך למשל, ב' כפי הנראה מהמשל עיקר המצוה לזכור את אשר הקצפנו וכו' באמור היש י"י בקרבנו וכו', ובזכור את זה אין צריכין לזכור מעשה עמלק, ובאמת מצוה היא ממנין תרי"ג לזכור דוקא בפה מעשה עמלק (גם לא תשכח בלב ממנין תרי"ג), ג' לפי דברי המדרש לא רצה להזכיר פשעם ואמר ברמז, והנה ראינו כל ספר משנה תורה מלא תוכחות שהזכיר להם בפירוש, ועוד דקדוקים יתבארו מתוך דברינו.

והנראה עפ"י מה שכתבתי כמה פעמים איסור החקירה בעסק האמונה (לאיש הישראלי), רק עיקר העבודה האמיתית לאיש הישראלי להחזיק האמונה בקבלה, כי כן הבטיחנו יוצרינו באמרו לאברהם כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וכו' ושמרו דרך י"י [בראשית יח יט], ופירוש ידעתיו, נתתי בו בחינת הדעת וממנו יומשך לזרעו אחריו בציווי ותבא להם האמונה בירושה בטבע ממילא, וכענין שאמר דוד לשלמה בנו דע את אלקי אביך [דה"א כח ט], היינו אמונה בקבלה מהאבות, ולא אמר אלקיך דפירושו מורה שנתאמת לך הדבר בחקירה

הנה כתב הרב החסיד מהר"י יעבץ שראה בגזירת ספרד, שכל אותן החוקרים שעמדו על מחקור האמונה מצד חקירת השכל האנושי המירו את כבודם ביום זעם, והנשים וקלי הדעת שהיתה להם האמונה מצד הקבלה בלבד קדשו את השם הנכבד והנורא, ונבחנו בצירוף, ואמרנו בעניינינו טעם לזה, כי ידוע להבאים בסוד י"י בסוד השבירה, בחינת עינים היה בהם השבירה משא"כ בחינת אזנים הוא מסוד התיקון הגמור (עיין שם בספרנו הנ"ל באריכות ויונעם לך), על כן האמונה שהוא מצד הראיה ישנו באפשרי שתקבל שבירה וביטול, מה שאין כן אמונה שהוא מצד השמיעה לא תקבל ביטול ושבירה, וזהו שמעו ותחי נפשכם [ישעיה נה ג], הבן הדבר

ועוד, אמונה מצד הקבלה הנה הוא בירושה עד אברהם אבינו, שאמר הקב"ה כי ידעתיו וכו' שהשפיע בו הש"י כח הדעת, אם כן השתלשלות האמונה זו באה מבחינת אין סוף על כן אין לאמונה זו סוף, אבל אמונה מצד חקירה האנושית הנה באה מבעל סוף על כן יוכל להיות ח"ו לאמונה זו סוף

שפת אמת פורים

תשועתם היית לנצח ותקותם בכל דור ודור. כי התשועה בפורים הי' לדורות עולם. כמו שהגזירה הי' להשמיד כל היהודים. ממילא גם הנס הי' לכל הדורות. והרי קיום כל זרע ישראל הכל ע"י נס הזה. ואיתא כי הגזירה הי' גם בשמים כן על בני"י. והקב"ה עשה זה הנס בלי זכות ישראל. רק מצד שאנחנו עמו וחוסים בו תמיד. לכן עליו להושיע לנו בעת צרה. ולכן זה היו"ט נותן כח ועוז ותקוה לבני"י בגלות לבטוח בו מצד שמיוחדים אנחנו אליו. ונראה שלכך תקנו לבסוסם עד דלא ידעו כו'. להראות שאין היום טוב מצד זכות ישראל. ולכן נקרא פורים על שם הפור כי הגורל הוא סימן שכך היה ראוי מכל צדדי הטבע ותגבורת כח הסט"א ע"י עונותינו. ורק בחסדו השי"ת הצילנו. ולכן קיבלו אח"זה התורה בלב שלם כמ"ש הדר קבלוה בימי אחשוורוש. כי מקודם החטא הקדימו בני ישראל נעשה לנשמע. וזכות זה עומד לבני"י תמיד כדאיתא במד' ע"פ זרעו לכם לצדקה. כיבני"י זורעין במעשה הצדקה ומצות למעלה וזריעותם קיימת לעד. וזכות זה עמד להם שנתעוררו מהקב"ה בנס לבטל מעשיהם מגודל אהבה שהראה להם הקב"ה בעת צרה. ואיתא כי פורים כמו יום הכפורים וביורה"כ באין למעלה מהטבע ע"י ביטול הגוף אכילה ושתייה ועניות ע"י באים לעלמא דחירות. ויש בו סליחת עונות. כמו כן בפורים ע"י משתה ושמחה יכולין לבוא ג"כ לזה בעזר עליון שלא מצד מעשינו